

CE ȘTIAU ROMÂNII DIN TRANSILVANIA DESPRE REVENIREA DOBROGEI LA ȚARĂ CITIND „GAZETA DE TRANSILVANIA”

Dr. Lavinia DUMITRAȘCU*

Desăvârșirea statului național unitar român este rezultatul a trei etape importante pentru istoria națională: 1859 – unirea Țării Românești cu Moldova, sub Alexandru Ion Cuza, 1878 – revenirea Dobrogei la țară după Războiul de Independență și 1 Decembrie 1918 – Unirea deplină în urma Primului Război Mondial.

Nemeritat și, parcă, sfidând istoria noastră, cea de-a doua etapă este trecută într-un con de umbră de românii de dincolo de Dobrogea, deși ziua de 14 noiembrie este decretată, de câțiva ani buni, zi națională. Și, fără această dată, fără Dobrogea, Unirea cea Mare nu ar fi fost atât de „mare”.

Atunci, în anul de grație 1878, știrile despre Dobrogea circulau și în teritoriile românești aflate sub stăpânire străină, supuse procesului de deznaționalizare, când ei doreau unirea cu România.

Este și cazul transilvănenilor, care, prin intermediul „Gazetei de Transilvania”¹, cea mai importantă publicație a românilor, află în timp real – sau aproape real – despre revenirea Dobrogei la Țară, moment atât de important și de mișcător sufletește pentru dobrogeni. De altfel, legăturile dintre românii din Transilvania și cei din Dobrogea nu au fost întrerupte niciodată.²

* Cercetător științific III – Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; președinte al Societății de Științe Istorice filiala Constanța.

¹ „Gazeta de Transilvania”, primul ziar politic și informativ al românilor din Transilvania, întemeiat de George Barițiu, a apărut la Brașov, pe 12 martie 1838, sub titlul de „Gazeta de Transilvania”. Sediul redacției era în casa familiei Mureșanu. De altfel, succesori ai lui Barițiu au fost Iacob Mureșanu, Aurel Mureșanu și Andrei Mureșanu. De-a lungul timpului, numele periodicului se modifică: de la 3 ianuarie 1849, s-a numit „Gazeta transilvană”, de la 1 decembrie 1849, „Gazeta Transilvaniei”. Periodicul a avut două suplimente: „Foaie literară” (1 ianuarie - 25 iunie 1838) și „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, supliment cultural de sâmbătă și duminică (2 iulie 1838 - 24 februarie 1865).¹ Sufletul românismului din Transilvania se regăsește în acest periodic, care devine unul dintre cei mai importanți pionieri ai apărării drepturilor românilor. „Gazeta de Transilvania” și-a încetat apariția în 1944.

² Gh. Dumitrașcu, *Românii din Dobrogea și manifestări ale conștiinței lor naționale la începutul epocii moderne*, în „Revista de istorie” 29, nr. 6, 1976, pp. 865 - 887 (în colaborare); Lavinia Dumitrașcu, *Românii din Banat și din Dobrogea în epoca modernă - spicuiuri* -, în „Studia universitatis <<Vasile Goldiș>>”, Arad, 2002, pp. 7 - 23.

Știri despre Dobrogea se regăsesc, în general, la paginile 2-3, la rubrica *Știrile zilei* și la pagina 4, la rubrica *Știri merunde din România*. În perioadele cu evenimente importante „Gazeta de Transilvania” alocă spații întinse, uneori pagini întregi sau numeroase articole în același număr.

„Gazeta de Transilvania” are corespondenți particulari în Dobrogea, care urmăresc evenimentele la fața locului. De asemenea, periodicul preia informații și articole din presa din România: „Monitorul oficial”, „Telegraf”, „Presa”, „România liberă”, „Românul”, „Vocea Covurluiului” „Foișiorul” din Dorohoi. „L’Orient” – Tulcea – etc.

Problema **tratativelor delegației române la Congresul de la San Stefano și la cel de la Berlin** privind obținerea Dobrogei, și pierderea Basarabiei, este bine prezentată în paginile periodicului. „Gazeta” urmărește, zilnic, făcând comentarii pertinente, dezbaterile interne și tratative internaționale privind soarta Dobrogei și mișcările de trupe, lupta pentru trasarea graniței cu Bulgaria. Nu mă voi opri la acest subiect, dar voi face trimiteri pentru cei interesați.³

Însă, nu pot să trec ușor cu vederea un articol, o scrisoare de fapt, publicată în „Presa”, ce-l are ca autor pe Mihailu P. Balsiu – „*membru al partidei conservatoare*”, în care acesta analizează, pertinent, scopul „schimbului” impus de Rusia, văzut ca încercare de slavare a poporului român: „*Acum Rusia voiește să-și schimbe tactica. Fără a perde din vedere nici un moment ținta, ce și-a propus de secol, ea profită de toate împregiurările, spre a-și pregăti terenul. Ne oferă acuma Dobrogea în locul Basarabiei, a cărei răpire a fost, precum vedem astăzi, una din principalele cause ale resbelului cu Turcia. Însă în realitate, ea nu ne da acest pământ pentru a ne despăgubi de pierderea Basarabiei, nici pentru a ne întări, și a ne da avantaje comerciale prin posesiunea deltei Dunărei. Nu. Ea voiește să aducă un element slav în mijlocul nostru, voiesce să ne sape omogenitatea naționalității noastre, se facă un început de slavizare sau mai bine zicând de rusificare. De aceea ne dă, nu numai Dobrogea, ci chiar o parte din Bulgaria ori-cât am voi. Căci, cu cât vom avea mai mulți slavi în sânul nostru, cu atât Russia se va apropia de scopul său, cu atât va putea*

³ XLI, nr. 63, 10/22 aug. 1878, p. 4; *Confirmare, nu confirmare*, nr. 69, 12 sep./31 aug. 1878, p. 1, 4; *De la Chiustenge în Dobrogea*, nr. 76, 24 sep./6 oct. 1878, p. 3; *Un actu de supunere doruros*, nr. 78, 1/13 oct. 1878, p. 1; nr. 79, 5/17 oct. 1878, p. 1, 3; nr. 80, 8/20 oct., p. 2; nr. 81, 12/24 oct. 1878, pp. 2 - 3; nr. 82, 15/27 oct., p. 3; *O desmințire*, nr. 84, 22 oct./3 nov., p. 2; *La delimitarea Dobrogei*, nr. 84, 22 oct./3 nov., p. 4; *Delimitarea Dobrogei*, nr. 85, 23 oct./4 nov., p. 4; nr. 86, 29 oct./10 nov., pp. 2 - 3; *Ocuparea Dobrogei*, nr. 87, 2/14 nov. 1878, p. 2; nr. 88, 5/17 nov., p. 4; *Delimitarea și ocuparea Dobrogei*, nr. 90, 12/24 nov. 1878, pp. 1 - 2; *Luarea in posesiune a Dobrogei*, nr. 91, 16/28 nov. 1878, p. 1; nr. 91, 16/28 nov. 1878, p. 4.

spera mai mult a vedea naționalitatea noastră contopindu-se cu slavismul. Ni se zice, că în Dobrogea locuiesc mulți români; dar datele statistice nu o dovedesc; marea majoritate a locuitorilor, în ori ce cas, se compune din tătari, turci, și mai ales bulgari. În Basarabia trăiau asemenea mulți bulgari și cu toții știm cât de grea ne-a fost, tocmai din acesta cauză, administrarea acelor trei județe. Și Basarabia a fost de secolii un teritoriu românesc; o scurta posesiune, în timp de 44 de ani, a fost de ajuns spre a produce acest rezultat nenorocit pentru noi. Dar încă în Dobrogea, care este de drept a Bulgariei, pe care bulgarii o vor reclama, mai curând sau mai târziu, și care ni se octroiesce acum cu de a sila, prin iniquitatea cea mai mare! Aceasta ar trebui să deschidă ochii celor mai neprevădători. La noi, românii, cari suntem încougiurați de Slavi, departe de frații noștri de sânge, și amenințați în autonomia, dacă nu chiar în existența noastră, ideea de patrie și de naționalitate trebuie se ne preocupe din ce în ce mai mult. Instinctul de conservare trebuie să se înalțe la noi la înălțimea unui principiu, la înălțimea unei dogme politice. De aceea vor face rău, credem, toți câți, îngrijorați de gravitatea împrejurărilor, s-ar gândi se schimbe curentul, politica urmată de secolii, de toți principii români, de toți patrioții români. Ar fi a espune tiera la mari pericole, prin adoptarea în sânul nostru a unui element străin și mai cu osebire a unui element, care face parte din marea familie a Slavilor. Ar fi, cu un cuvânt, se perdem forța noastră, omogenitatea populațiunii noastre!”⁴

O corespondență particulară din Silistra a „Gazetei de Transilvania” privește soarta creștinilor români din sudul Dobrogei, în condițiile în care Congresul de la Berlin hotărâse ca cetatea Silistrei să revină Bulgariei. Locuitorii români, musulmani, greci și armeni din Silistra pregătesc o adresă colectivă, declarând că dacă Silistra va rămâne Bulgariei, ei vor vinde tot ce au și vor trece în Dobrogea românească. La rândul lor, bulgarii au publicat un ordin prin care li se intrezice locuitorilor „nebulgari” vinderea de imobile.

Românii deplâng ocupația turcească, în situația noului regim „bulgaro-rus înființat abia alaltăieri”. Noii guvernanți bulgari, îmbătați de puterea pe care au primit-o, „desconsideră totul ce nu este bulgar și proced la împărțirea dreptății în modul cel mai arbitrar așa, că nemulțumirea bieților români și turci devine din ce în ce mai mare”, simțindu-se „jigniți în drepturi” și „mai apăsați în atribuțiunile sale”. Dreptatea este făcută de funcționari bulgari, „lipsiți de orice cultură și desbrăcați de tot bunul simț” - de exemplu, președintele Tribunalului din Silistra este un bulgar, un

⁴ O voce patriotică, nr. 51, 29 iun./11 iul. 1878, p. 3; Voci din România, nr. 53, 8/16 iul. 1878, pp. 3, 4.

simplu cărciumar -. „*Turcul, oricât de despot ar fi el dela fire, avea cel puțin oarecare noblețe de caracter și era mândru a putea da grația sa.*” În Silistra, capitala districtului, locuiesc turci, bulgari și români, care, în timpul turcilor, aveau școlile lor. Bulgarii au transformat școala românească în magazin de produse rămase de la armata turcească, în ciuda protestelor profesorilor și notabililor români, care s-au adresat și Ministerului Cultelor de la București. Periodicul redă și o altă întâmplare: un jandarm bulgar, la Cuzgun, l-a maltratat pe primarul român, care n-a vrut să-i plimbe calul și l-a dus legat la pichetul apropiat, pentru ca soldații bulgari să-l bată în continuare. Apelând la autorități pentru dreptate, primarul a fost dat afară. În aceeași situație erau și musulmanii.

În condițiile în care se făcea recrutare în Bulgaria, pentru a se forma o armată de 70-75000 oameni. Din Turtucaia, au recrutat 110 români, în timp ce din 28 comune și 200 familii de bulgari din oraș, au fost luați doar 75 bulgari „(*nespălați*). *Ei zic, că de aceea iau mai mulți români pentru că aceștia sunt mai reprezentabili, mai frumoși*”. Tinerii români recrutați îi comunicaseră autorului articolului că, dacă tot trebuie să fie soldați, doresc să fie în armata română. În acest timp, în Silistra s-au recrutat doar bulgari și, ca voluntari, „*doi români fără căpătâi*”.

Bulgarii duceau o adevărată campanie pentru a ațâța poporul împotriva revenirii Dobrogei la Țară. În acest sens, deja formaseră bande armate, care să se opună armatei române atunci când intra să ia în posesie Dobrogea. În paralel, elementele „*nebulgare*” organizau comitete pentru a aduna bani cu scopul de a face o primire strălucită armatei române. În Constanța erau adunați deja 50 000 franci. „*Toți se întrebau: oare când vor veni românii se ne scape de urgia și miseria, în care ne-au bagat pecatele?*” Spiritele au mai fost domolite prin venirea, în Dobrogea, a unor ofițeri de stat major români trimiși din București, pentru a face un raport asupra modului în care a fost administrat teritoriul și stabilirea localităților care ar putea găzdui garnizoanele românești. De asemenea, aceștia urmau să facă propuneri cu privire la locul de trecere a trupelor peste Dunăre, probabil prin regimentele 7, 5, 4 de linie, batalioanele 1 și 4 de vânători și regimentul 2 artilerie. O societate de întreprinderi studia planul pentru unificarea căii ferate Cernavoda cu liniile române.

Autorul articolului nu omite să amintească porecla dată de români bulgarilor: „*Tuce na glava*” („cap de știuca” sau „*calu verde, serbu cu minte*”).⁵

Organizarea de bande de bulgari este făcută cu complicitatea rușilor, care, după ce au luat Basarabia, pregătesc opoziția armată la preluarea

⁵ *Românii din Bulgaria și Dobrogea*, nr. 67, 24 aug./5 sep. 1878, pp. 1 – 2.

Dobrogei de autoritățile române. Și, comentează articolul, diplomații ruși „sunt capabili și de astfel de lucruri. Esperiențele cele triste, care le au făcut românii în cei doi ani din urmă, îi vor fi învățat minte, ca să nu se mai arunce orbesce în brațele rușilor”.⁶

Correspondentul „Gazetei de Transilvania” din Bulgaria transmite și o știre primită de la periodicul „l’Orient” din Tulcea, care are drept sursă un bulgar: „Arme s-au distribuit spre scopul acela în cantitate destul de considerabilă. Se vorbește de 8000 puști... Ca bulgar, care iubesc țiera mea și iubesc tot așa și România, care nu ne-a făcut niciodată decât numai bine, doresc, ca cu orice preț se se evite o ciognire între aceste două țări... Poate că mai toți bulgarii ar cugeta așa de leali, de nu ar fi ațâțați de ruși”.⁷

Preluând din „Timpul”, „Gazeta de Transilvania” prezintă un tablou al populației din Dobrogea, alcătuită din români, bulgari, ruși, tătari nogai, turci „(parte osmani, parte pomaci)”, cercezi, germani din Basarabia și ținutul Odesei, greci, țigani, armeni și evrei. Aceste populații trăiau sub „regimul așa numitului patenții de colonizațiune al înaltei Porți, una din legile cele mai libere și mai democratice, nu numai a împărăției otomane, ci a Europei în genere.” Pământurile erau date gratis, scutite de dări timp de 6 ani. După 20 de ani, coloniști deveneau proprietari definitivi ai pământurilor. De aceea, românii considerau că au avut, sub guvernul Porții, traiul cel mai fericit cu putință. Acest fapt explică și migrarea moldovenilor, rușilor, tătarilor în aceste ținuturi, românii (moldoveni 33.000 și încă câteva mii de ardeleni) stabilindu-se în orașele și satele dobrogene. Astfel, în Tulcea erau 5000 români, 1000 erau în Măcin, în număr mare fiind înregistrați și în Mahmudia, Isaccea, Greci. Aproape neamestecați trăiau românii în sate precum Niculițel, Rasova, Sarighiol, Agighiol, Calica, Cataloi, Nalbant, Samova, Lungavița, Turcoaia, Satu-nou, Pecenegă etc. Amestecați cu mocanii sunt moldovenii în satele Dăieni, Fântâna Berbecelui etc. Mocanii au ocupat sate precum Gârliciu și Groapa Ciobanului. Pe lângă multe biserici și școli românești, există și două mănăstiri: Cucoșu și Niculițel.

Tătarii formau majoritatea relativă a populației din Dobrogea. Se ocupau cu plugăritul, creșterea cailor și cămilelor etc. În pașalâcul Tulcei erau cca. 2599 musulmani; cei 20000 (?) de cerchezi locuiau în patru sate; vreo 30 de familii catolice din Germania de sud trăiau la Malcoci, 20 familii la Cataliniu, la Ciucurova alte 30 familie amestecate cu românii, ruși și tătari; 30-40 de familii de grecii trăiau la Alibeikioi, fiind negustori,

⁶ *Tenpora mutantur*, nr. 73, 14/26 sep. 1878, p. 1.

⁷ *Bande bulgare*, nr. 73, 14/26 sep. 1878, p. 4.

cârciumari, cafegii; 22-23000 rușii de toate cultele și bulgarii (ultimii se ocupau cu negoț și plugărie, majoritatea rușilor cu pescuitul morunilor și prepararea icrelor). În acest conglomerat de etnii, se trăia pașnic, sub regimul unor legi mai liberale decât în restul imperiului. Periodicul „România literară” consideră Dobrogea un teritoriu sălbatic. Autorul articolului din „Gazeta de Transilvania” consideră că Dobrogea era departe de a fi sălbatică, deși era „*pustie și puțin sănătoasă*” (pustie din cauza mlaștinilor, mocirlelor și a frigurilor, omul era mai mult decât în alte locuri expus agenților destructivi ai naturii).⁸

Tocmai pentru a sublinia statornicia românilor în Dobrogea și drepturile României asupra teritoriului dintre Dunăre și Mare, „Gazeta de Transilvania” publică, preluând, via „Românul”, din „România literară”, studiul lui I. Ionescu asupra populației din Dobrogea, de la 1856. Din mulțimea de etnii, românii și turcii totalizează mai mult de jumătate a populației. Aceasta se datorează și pământului bun și foarte roditor. În cele 71/78 de sate românești, locuiau 4603 bărbați; 4728 femei; 6789 băieți; 8367 fete; 1800 „*juni feciori*”; 1744 „*fete mari*”. Averea acestora consta în vite, miere și ulei, valorând 15 410 500 lei, starea socială a românilor ajungând „*la cel mai înalt grad de înflorire*”. Românii erau veniți din Basarabia, Moldova, Bucovina, Banat, Ardeal și, mai ales, din Țările Române, alcătuind o „*Dacie în miniatură*”. Însă, în ciuda acestei prosperități, românilor le lipsea „*pâinea sufletească*”, pe care încearcă să-o obțină inclusiv „*furând*” dascăli din Țările Române, pe care-i țineau, pe cheltuiala lor, în mare onoare. Mai mult, românii românizează etniile alături de care trăiesc. Dovadă, semnatarul articolului recunoaște: „*cu turcii și cu tătarii eu m-am înțeles în vorba românească; în biserică, și chiar pe unde sunt bulgari, popii tot în românește cântă și citesc. Acum dela sate românizarea a străbătut și prin târguri: așa, în cetatea Silistra, români, cari sunt mai puțini la număr, au făcut și pe bulgar și pe grec a asculta în românește rogațiunea zisă de popa grec; în școala orașului, zidită și ținută cu cheltuiala celorlalte neamuri, dascălul, care este bulgar, învață pe tineri în limba românească, ca una ce este înțeleasă de toți.*”⁹

Atitudinea etniilor locuitoare față de revenirea Dobrogei la Țară este bine reflectată în „Gazeta de Transilvania”. Un articol, de la sfârșitul lunii iunie 1878, se referea la zvonurile privind soarta Dobrogei, care au entuziasmat populația orașului Tulcea, cel mai important al provinciei. Astfel, preluând de la „Vocea Covurluiului”, via comercianților din portul Galați, cititorii „Gazetei” sunt informați despre „*călduroasa*

⁸ *Diversele naționalități ale Dobrogei*, nr. 73, 14/26 sep. 1878, p. 2.

⁹ *Românii din Dobrogea*, nr. 77, 28 sep./10 oct. 1878, p. 3.

demonstrațiune” a populației grecești și române din Tulcea la aflarea știrii că Dobrogea putea reveni României.¹⁰

În același număr al periodicului, preluând din aceeași sursă, publică informații precum: *„comercianții din portul Galați au primit știri din Tulcea, cari zic, că... Dobrogea va fi anesata României, poporațiunea română și elenă din acel oraș ar fi făcut o călduroasă demonstrațiune”*.¹¹

În septembrie, cititorii „Gazetei” sunt informați că locuitorii Constanței, mai ales grecii și turcii, așteptau cu nerăbdare venirea autorităților române. În privința turcilor, aceștia sperau că-și vor recăpăta bunurile pe care le părăsiseră la începutul războiului și care fuseseră însușite de alții, ce refuzau să le înapoieze. Periodicul deplânge situația lor, dar amintește numele medicului M. Bolton, *„care a devenit providența lor, scăpând sute din ei din ghiarele morții și ale miseriei”*.¹²

Cititorii „Gazetei” află că periodicul „România liberă” a primit o scrisoare din Tulcea, conform căreia populația Dobrogei, mai puțin bulgarii, s-au bucurat auzind că România a primit Dobrogea. Ordinul vice-gubernatorului din Tulcea, generalul Belotercovici, prin care este oprită orice manifestare de bucuria la intrarea armatei romane, i-a înveselit pe bulgari și a întristat celelalte naționalități, care erau pregătite a primi armata română.¹³

Despre planurile privitoare la Dobrogea, așa cum se citesc în „Gazetă”

„Gazeta de Transilvania” preia, din presa din România, informațiile despre propunerile guvernului român privind administrarea Dobrogei. Între acestea, numirea unui guvernator special, care să o administreze *„cu totul exceptional”*. Atrage, în mod deosebit, atenția periodicului un articol din ziarul „Foșiorul” din Dorohoi: *„Suntem fericiți de a vedea din ziarul «Românul»....că guvernul are de gând a face acolo o organizațiune romanească serioasă, civilisatoare și de natură a asigura, cu prosperitatea ei, prosperitatea și întărirea naționalitate romane”,* prin românizare prin școală, prin biserică, prin instituții care să încurajeze dezvoltarea bogățiilor ce pot fi produse în regiune prin resursele existente. Autoritățile române doreau să intre în Dobrogea ca o putere, *„care având conștiință de misiunea ei de a lumina și de a civiliza, care, cunoscând binefacerile libertății, respectând principiile de umanitate, voieste să le introducă în toate*

¹⁰ Nr. 51, 29 iun./11 iul. 1878, p. 4.

¹¹ Știri merunte din România, în „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 51, 29 iun./11 iul. 1878, p. 4.

¹² De la Chiustenge în Dobrogea, în „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 76, 24 sep./6 oct. 1878, p. 3.

¹³ „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 83, 19/31 oct., p. 4.

unghiurile...prin convingere iară nu prin impunere.” Periodicul își exprimă dorința numirii unei comisii alcătuite din senatori, deputați și alți delegați ai guvernului, care, după instaurarea autorității române în Dobrogea, să cerceteze problemele populației și resursele zonei, s-o organizeze, să-i unifice instituțiile cu cele ale statului român, să pună în acord aplicarea legilor în vigoare din România în Dobrogea și să stabilească autoritățile publice românești aici. *„Școale primare, licee, gimnasiuri, școale normale, școale de arte și meserii, școale de agricultură, silvicultură și horticultură, o facultate, o justiție bine combinată, tribunale și o curte de apel, biserică românească, un episcopat, un seminar, instituțiuni de industrie, dezvoltarea resurselor economice și a bogățiilor, ce ea poate produce, o armată teritorială bine formată și bine instruită, pe care Romania să poată conta cu încredere, iată cu ce se va români Dobrogea. O bună organizare, libertate, justiția, cultura a spiritului, legalitate, respect a omenirii, iată ce întărește un popor”* Și adaugă: *„Neaperat...o armată română, și o armată numeroasă pentru a garanta liniștea și securitatea publică..., un guvernator general pentru a comanda acea armată, un general de divisiune, un general de corp sau mareșal”.* *„Alege funcționari buni, capabili, probi și justii, alege ofițeri instruiți, energici și concilianți, alege profesorii cei mai savanți, prelații cei mai eminenți, magistrații cei mai demni și mai independenți și trimite-i în Dobrogea”*, după studierea situației existente. *„Datoria guvernului este de a respândi, de a susține românismul și de a români întreaga populațiune”.*¹⁴

Un cititor al periodicului, Ladislau Vajda, făcând referire la un articol, de mai sus, se declară revoltat cu propunerea privind românizarea întregii populații, văzând în aceasta o încercare de desnaționalizare a celorlalte etnii, asemănătoare celei de care se plâng românii în Transilvania, Banat, Basarabia etc. Această poziție poate periclita chiar cauza pentru care luptă românii. Deși autorul articolului din „Foișor” condamnă o românizare prin forță, totuși recomandă *„dezbrăcarea pe elemente neromâne de naționalitatea lor”*. De asemenea, Ladislau Vajda critică faptul că se vorbește doar despre școlile românești, *„ca și cum acolo numai români ar exista”*, ca și când acestea ar fi instituții de desnaționalizare. Și, mai mult, aceasta nu s-ar face din banii României, ci *„din resursele Dobrogei”*, adică chiar și cu banii etniilor neromânești trăitoare aici.

Articolul la care face referire scrie și despre atragerea diferitelor etnii în a iubi România, despre umanitate și respect al omenirii, în paralel cu *„românirea întregei poporațiuni”*, făcându-l pe Ladislau Vajda să critice, din nou: *„Cum gândesce d-l autor, că prin apucături de desnaționalizare*

¹⁴ Dobrogea, în „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 73, 14/26 sep. 1878, p. 2.

România ar putea dobândi iubirea acelor popoare heterogene, atât genetic, cât și în privința religiunii și a stărei sociale (afară de românii așezați acolo) foarte diferite în cea mai mare parte de națiunea noastră?” Aceasta, consideră autorul articolului, ar aduce doar ura populațiilor neromâne și ar face servicii dușmanilor, care ar incita aceste etnii împotriva statului român. Pe de altă parte, România, care a dovedit lumii toleranța de care este capabilă, mai ales din punct de vedere religios, ar ofensa etniile Dobrogei, mai cu seamă pe musulmani. Ladislau Vajda consideră că statul român ar avea mai mult de câștigat dacă ar respecta sentimentele religioase și interesele materiale ale locuitorilor, fără deosebire de etnie. Astfel, România își va câștiga „iubirea și simțirea de unire a populațiunii diferite a Dobrogei în acea măsură, ca să nu-i mai treacă în gând de a gravita în afară, și de a se deslipi de Romania.”¹⁵

Cititorii „Gazetei de Transilvania” află și despre avizul viceguvernatorului din Tulcea adresat populației Dobrogei, cu privire la primirea armatei române, document scris în rusește, românește și bulgărește: *„Avis dela administrația guvernatorului din Tulcea. Având în vedere că în curând va fi predare Dobrudjei guvernului Român și crezând, că locuitorii doresc a primi pe poporul Român cu dragoste, Administrația Guvernatorului din Tulcea declară prin aceasta: 1) Toți, carii doresc a participa la modul întâlnirii pe autoritățile române, sunt datori de a se prezenta în Cancelaria Consiliului Comunal spre înțelegire în prezența cu Președintele și Muhtarii din toate naționalitățile orașului Tulcea în privința modului și mijlocele pentru facerea acestei serbare. 2) Toate Manifestațiile de ori ce feluri va fi, sunt oprite fără excepție. 3) Despre ziua sosirii autorităților române se va declara în ajun. Or. Tulcea. Octomyre în 6 zile anului 1878. L.T. Guvernatorului din Tulcea, Belotzercovetz.”*¹⁶

Preluând din „Monitor”, cititorii „Gazetei” află că s-a publicat legea prin care guvernul României a alocat un fond de un milion lei ca avans pentru cheltuielile necesare pentru luarea în posesie și administrarea Dobrogei și 500 000 lei pentru deschiderea de credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul anului 1878.¹⁷

Luarea în posesie a Dobrogei de administrația și armata română se constituie un subiect de mare interes pentru „Gazeta de Transilvania” și, implicit, pentru românii transilvăneni. Drept dovadă, numărul mare de articole preluate din presa românească și trimiterea unui „correspondent

¹⁵ *Era despre Dobrogea*, în „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 79, 5/17 oct. 1878, pp. 1, 2.

¹⁶ *Două acte ale autorităților rusești*, în „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 83, 19/31 oct., p. 1.

¹⁷ „Gazeta de Tansilvania”, XLI, nr. 83, 19/31 oct., p. 4.

particular”. Sunt numere ale ziarului care, parcă, sunt dedicate acestui eveniment, urmărit, zi de zi, de frații români de peste munți. În altele, sunt publicate câte 3 - 4 articole.

Pe 22 octombrie, „Gazeta de Transilvania” anunța că Regimentul 2 de linie a plecat din București spre Dobrogea. Știrea este completată și de „Vocea Covurluiului” din Galați, care scrie: *„Nu încapă îndoială, că apropiată este ziua, când trupele române vor intra în Dobrogea. Deja un regiment de artilerie, unul de roșiori și al 2-lea de linie se apropie spre Brăila, unde vor fi de la 25 curent. Corpul de geniu a plecat spre Silistra pentru operațiunea delimitărei. Case în Tulcea s-au și închiriat pentru autorități, iar populațiunea de diferite naționalități face pregătiri din ce în ce mai însemnate. Peste 6 arcuri de triumf, transparente etc., sunt pregătite în Tulcea de către români, turci, bulgari, tătari și evrei. Inscripțiunile făcute de transparente, figurile alegorice ce înfățișează, tălmăcesc simțimintele de afecțiune și nerăbdare, cu cari dobrogienii asteaptă pe români. Sperăm dar, că foarte curând drapelul român va fâlfâi dela Mangalia până la Tulcea și Măcin. Trecerea principală, se pare, că va avea loc pe la Brăila unde deja podul este așezat și o șosea espres făcută de geniul român între Ghecet și Măcin.”*¹⁸

Preluând din „Presa”, „Gazeta” își informează cititorii despre alte pregătiri făcute de locuitorii orașului Tulcea pentru primirea autorităților și armatei române și despre atitudinea locuitorilor bulgari și a guvernatorului rus: *„Aicea lumea se pregătesce pentru primirea românilor, ridicându-se arcuri de triumf. La început toate naționalitățile se preparau, fiecare în parte a primi pe români... Așa, românii, comunitatea israelită, grecii, turcii, lipovenii, fiecare în felul său voia să-și manifeste bucuria. Bulgarii însă făcură pe guvernator să intervină și sub pretextul de a ajuta manifestațiunea ei făcură atâtea obstacole și atâta presiune, încât contopiră cu dânsii pe toți ceilalți, și așa ei scăpară de o cheltuială mare, ce ar fi trebuit se facă comunitatea lor. Presiunea merse până acolo, încât guvernatorul ordonă de a se șterge... un tablou mare, reprezentând o femea (Dobrogea) cu lanțurile rupte la mâni și la picioare; guvernatorul insistă să se pună unu steag rusesc în mâna acestei figuri.”*¹⁹

Românii din Transilvania sunt înștiințați cu privire la data aproximativă a trecerii trupelor române în Dobrogea (între 4/16 - 10/22 noiembrie), ceea ce ar fi permis Comisiei de delimitare a Dobrogei să-și încheie misiunea. Preluând din „România Libera”, „Gazeta” scrie că această

¹⁸ Nr. 84, 22 oct./3 nov., p. 4; *Trecerea în Dobrogea*, nr. 85, 22 oct./3 nov., p. 4.

¹⁹ *La primirea românilor în Dobrogea*, în nr. 87, 2/14 nov., p. 4.

comisie îl însărcinase pe profesorul Petrescu²⁰ de la școala din Silistra să pregătească furajul pentru 40 de călărași ce urmau să treacă Dunărea. Însă, bulgarii din Silistra i-au confiscat furajul și l-au aruncat în „*închisoarea criminalilor*”. Agitația era mare în Silistra și exista posibilitatea unei încăierări între români și bulgari. În acest timp, ministrul Justiției cerea președinților și procurorilor Curților și Tribunalurilor să recomande persoane care întrunesc „*condițiunile de capacitate și moralitate, fie dintre actualii membrii ai magistraturei, fie dintre vechi funcționari*”, care meritau să fie numiți în Dobrogea.²¹

Preluând din ziarul grecesc „Iris”, „Gazeta de Transilvania” scrie, că îndată după sosirea comisiei internaționale la Silistria, locuitorii greci, români și turci au trimis petiții, cerând alipirea Silistrei la România. Din „L’Orient”: mai multe familii s-au stabilit la Tulcea, unde populația va primi armata și autoritățile române cu mult entuziasm.²²

Pe 3/15 noiembrie, „Gazeta de Transilvania” preluând informația de la „L’Orient” și dintr-un periodic bucureștean, anunță apropiata trecere a armatei române în Dobrogea și prezența Principelui Carol, care urma să asiste la intrarea trupelor române în noua provincie românească. Întârzierea se datora Comisiei pentru delimitarea granițelor, care nu dăduse încă verdictul final. De aceea, guvernul român era decis să nu trimită armata în Dobrogea până când fruntariile nu sunt fixate „*clar si definitiv*”. Deși se preconiza ca trupele și autoritățile române să intre în teritoriul revenit la țară nu înainte de 12/24 noiembrie, pregătirile continuau, toți funcționarii civili, însărcinați cu organizarea administrației în Dobrogea, primiseră ordin de a se îndrepta spre Brăila, iar cei 20 de angajați ai Poștei și Telegrafului se aflau deja la Călărași, gata să treacă Dunărea. Și, comentează periodicul, „*ocupațiunea Dobrogei e o cestiune nu de zile, ci de ore*”.²³

Correspondentul particular al „Gazetei de Transilvania” informează cititorii că armata „*noastră*” este gata, chiar a doua zi, să treacă Dunărea în Dobrogea. Deja s-a hotărât ca Divizia de ocupație - a 3-a activă -, sub comanda generalului Anghelescu (alcătuită din: regimentele 4, 5 și 7 de linie, al 4-lea de Vânători, 1 Artileria, al 2-lea Roșiori, al 5-lea Călărași și două companii de geniu), va trece, pe 14 noiembrie în Dobrogea, în trei coloane pe la diferite puncte: coloana din dreapta, sub comanda colonelului Gorjanu (compus din Regimentul 4 Linie, Batalionul 4 Vânători, 2 baterii, 2

²⁰ Este vorba despre Costache Petrescu. În legătură cu acesta, vezi Lavinia Dumitrașcu, *Unul dintre ctitorii învățământului românesc din Dobrogea înainte de 1878: dascălul Costache Petrescu*, în „Țara Bârsei”, Brașov, ediție nouă, nr. 8, 2009, pp. 151 - 158.

²¹ nr. 87, 2/14 nov., p. 4; nr. 88, 5/17 nov., p. 4.

²² *Loc.cit.*

²³ nr. 89, 8/20 nov. 1878, p. 4.

escadroane Cavaleri și un detașament de geniu), va trece Dunărea pe la Gura Ialomiței la Cernavoda, ocupând granița spre Bulgaria, va detașa la Constanța Batalionul 4 de Vânători, ca post înaintat și garnizoană; coloana din centru, sub comanda colonelului Borănescu (Regimentulu 5 de Linie, 2 escadroane de cavaleria, 3 baterii și o companie de geniu), va trece pe la Brăila-Măcin și, după 3 zile de marș, se va stabili cu garnizoana în Babadag; coloana din stânga, comandată de generalul Anghelescu (compusă din restul Diviziei), va trece la Tulcea, unde se stabilea și Statul Major al Diviziei.

Principele Carol urma să sosească cu trenul expres la gară, unde va inspecta trupele, care, apoi, plecau direct la punctele respective de îmbarcare, pentru a trece Dunărea. În acest sens, vor fi pregătite: întreaga flotilă română, mai multe vase particulare, oferite gratis trupelor de comercianți și din partea societății austro-ungare „Lloyd”. Apoi, Carol urma să plece cu vaporul „Ștefan cel Mare” la Galați. Rusia își desemnase delegații pentru predarea Dobrogei, iar guvernul român dăduse toate dispozițiile pentru ca revenirea Dobrogei la România să se facă prin toate compartimentele administrative. Personalul administrativ, judecătoresc, telegrafo-poștal, financiar, garnizoanele erau pregătite pentru intrarea în posesie chiar a doua zi, *„pentru marea mulțumire a populațiunilor locale, care ne așteaptă cu mare nerăbdare.”*²⁴

Reacția românilor din Tulcea vis a vis de intrarea administrației și armatei române în Dobrogea este reflectată de „Gazetă” prin intermediul periodicalului „Presa”, care avea la Tulcea un corespondent. Acesta a vizitat mai multe familii din „societatea aleasă română a orașului”. A rămas impresionat de ospitalitatea cu care a fost primit și descrie gospodăriile și sufletele românilor tulcenii. În același timp, relatează și pătimirile acestora în timpul ocupației armatei ruse: *„De un an mai bine, fiecare casă română a avut câte trei, patru soldați sau câte un grad ofițeresc. Mai toate familiile române principale, în afară de comerțul lor din oraș, se ocupa și cu vite și plugăria la câmp, căci: «Ce se facem? În negociu, ne-au luat locul bulgarii și grecii, căci noi, ca românul, nu putem trăi fără vite și lucrul pământului. Eca și eu, de multe ori m-am decis să mă țin numai de negociu în oraș, dar n-am putut; parcă m-atrăgea ceva afară la câmp, și-am început a munci pământul.»”* Autorul articolului enumeră familiile de frunte ale Tulcei: Vasile și Mihalache Sotirescu – negustori și agricultori -, Vasile Dumitrescu „măiestru de trăsuri”, având și o florărie -, Nicolae Proca și Nicolae Christoce - negustori și proprietari de vite -, Ion Alecsandru, Ion Plângu, Ionu Gheorghe Papa și Ion Sgulea - proprietari de vite, de „vânături” și negustori -, Sava Dumitrescu, Burghel - negustori de „vânături” și

²⁴ Luarea în posesiune a Dobrogei, nr. 91, 16/28 nov. 1878, p. 1.

agricultori -, preoții Alecsandru Negru și Dimitrie Luca, Manea Giuglea - proprietar de vite și negustor. Toți aceștia veniseră din Transilvania, după revoluția din 1848, și aveau și proprietăți imobiliare în orașul Tulcea. Mai amintește familiile: Mihalache Petrescu, Costache Bomba, Emanoil Popovici, Vasile Nedelcu Gâsca, venite din Basarabia și din alte zone românești, negustori și agricultori, cu proprietăți imobiliare în oraș. Autorul articolului nu uită să amintească și faptul că unii dintre acești conducători ai comunității românești „s-au dat în partea Grecilor”, dar, acum, se unesc și vor lucra pentru interesele României.²⁵

În același număr al ziarului, un al treilea articol despre preluarea Dobrogei, având ca sursă periodicul „România”, anunță prezența principelui Carol, a doua zi, la Galați. De asemenea, sunt enumerați prefecții numiți ai orașelor dobrogene: Remus Opreanu în Constanța și George Mihail Ghica la Tulcea, așteptându-se numirea lui Degre la Silistra nouă. Proclamațiile către dobrogeni și către armată și regulamentul de administrație publică asupra organizării judecătorești, competenței și procedurii autorităților judecătorești din Dobrogea se publicaseră deja în „Monitorul oficial”.²⁶

Documente oficiale, note diplomatice privitoare la preluarea Dobrogei de autoritățile române sunt publicate în gazeta transilvană. Aceasta prezintă și primirea prințului Carol la Brăila și trecerea Dunării a Regimentului 5 Linie, la Ghecet, a unui detașament de roșiori și de artilerie, unde prințul a luat, oficial, în primire Dobrogea. Clerul a binecuvântat noul teritoriu românesc. Încă de dimineață, steagul românesc flutura pe malul drept al Dunării, unde o mulțime de musulmani, bulgari și români dobrogeni așteptau, cu nerabdare, trecerea trupelor. Pe 15/27 noiembrie, trecuse Dunărea colonelul Gorjanu cu coloana din dreapta la Cernavoda și coloana din stânga a generalului Anghelescu – ultimul a vizitat și Măcinul –.

„Gazeta de Transilvania”, preluând informațiile de la „România”, prezintă entuziasmul populației la intrarea trupelor române în Dobrogea. Comunicațiile telegrafice și poștale erau deja restabilite. Nicolae Catargi, primul delegat al Comisiei însărcinată cu primirea Dobrogei, care fusese abia numit comisar al guvernului în Dobrogea, a trimis următoarea telegramă ministrului de Externe: *„Comissiunea sosind în Tulcea toată poporațiunea a eșit întru întâmpinarea noastră. Guvernul Dobrogei, corpul consular archiereii cu tot clerul ne-au primit la port dorindu-ne bunăvenire. Eu le am multumit în numele Domnitorului și al țării și i-am asigurat în*

²⁵ *Românii din Tulcea*, nr. 91, 16/28 nov. 1878, pp. 3 – 4.

²⁶ *Loc. cit.*, p. 4.

*numele guvernului, că misiunea României în noua sa provincie va fi aceea a înfrățirii și a civilizațiunii.*²⁷

Numărul 93, din 23 noiembrie/5 decembrie 1878 al „Gazetei de Transilvania” pare a fi închinat Dobrogei românești. Unul dintre articole, scris amănunțit și cu observații pertinente, de corespondentul „Pressei” prezintă intrarea Comisiei române de preluare a Dobrogei în Tulcea, pe 14 noiembrie, cu vaporul român „România”. Aceasta a fost primită, cu toată onoarea, de guvernatorul rus, de înaltul cler, de mitropolitul bulgar și de episcopii greci, de consulii și viceconsulii puterilor străine, de primarul și notabilii orașului. Nicolae Catargi, președintele Comisiei, a rostit câteva cuvinte de mulțumire, a sărutat crucea din mâna episcopilor și a plecat, în trăsura guvernatorului, la conac, unde a primit felicitările tulcenilor. Comisia a fost primită de 8000 de oameni, care au umplut străzile din port până la conac și pe ulițe, până la biserica română. Orașul era pregătit și pentru primirea armatei, care urma să se oprească la biserica românească, pentru a primi binecuvântarea. De-a lungul drumului erau ridicate 4 arcuri de triumf și în fața bisericii „*un transparent mare*”. Primul arc de triumf din port, avea lățimea de 20 de stânjeni și înălțimea de 6 stânjeni, fiind frumos ornamentat și având în față, la mijloc, stema României cu deviza Domnitorului; în dreapta într-un cerc mare era scris *Alexandru II*, iar, în stânga, într-un cerc asemănător, *Carol I*. Steagurile care împodobeau arcul erau românești și rusești. Ridicat „*după gustul guvernatorului de bulgari*”, pe el era scris „*«ilustrilor aliați»*”, *ceea ce pare cam întunecos, deoarece nu putem precepe, mai ales, că vedem scris Alesandru II și steaguri rusești, ce însemnează iluștri aliați. Este făcut pentru românii, cari vin, sau pentru rușii, cari se duc? Căci și unii și alții au fost aliați.*” Al doilea arc era în dreptul Hotelului „Odesa”, cât ulița de larg, ridicat de populația greacă. În față erau zugrăviți oștenii români, pe frontispiciu o cunună mare cu portretul domnitoriului Carol I, în dreapta și în stânga portretul Doamnei. În fața farmaciei se afla al treilea arc de triumf, ridicat de comunitatea evreească. În față avea o cunună mare de flori cu stema României, purtată de doi îngeri. Sub coroană era scris, cu litere mari, „*Onoare patriei*”. Aproape de biserica românească se afla al patrulea arc de triumf, ridicat de populația română. Toată fațada era împodobită cu flori, pe partea dreaptă era un țăran cu steagul în mână și cu inscripția „*Trăiască poporațiunea Dobrogei*”, iar, în stânga, o țărancă care torcea, cu inscripția: „*Traiască independința română*”. În fața bisericii, un „*transparent mare*”, pe care se aflau imaginile Domnului și Doamnei, înconjurați de o cununa de flori, în dreptul lor fiind scris „*Bine ați venit frați Români!*”, în dreapta, o țărancă româncă cu un

²⁷ *Trecerea armatei române în Dobrogea*, nr. 92, 19 nov./1 dec. 1878, pp. 2 - 3, 4.

snop de grâu, iar în stânga un dorobanț. Arcurile de triumf erau împodobite cu steaguri românești, amestecate, pe alocuri, cu steaguri rusești, pentru că „astfel a fost și știți cu câte greutate a trebuit se lupte poporațiunea pentru a putea face și ceea ce a făcut!”²⁸

Primirea armatei române este descrisă prin telegrama trimisă ministrului de Externe român de N. Catargi: generalul Angelescu a fost primit de guvernator și de autoritățile rusești, de corpul consular, de cler, de o numeroasă populație și de reprezentanții comunităților etnice, care l-au întâmpinat cu pâine și sare. Un Te-Deum s-a oficiat la biserica română, în timp ce armata debarca. Aceasta urma să fie primită, oficial, a doua zi.

În ceea ce privește administrația, pe 16/28 noiembrie, aproape tot corpul judecătoresc destinat Dobrogei a plecat din Galați. Transportul cu vaporul s-a făcut gratuit, fiecare funcționar primind salariul pe jumătate de lună și 150 de franci pentru cheltuieli de transport. Din portul Galați au plecat, în salutul tunurilor, vaporul „Arpad” - care trăgea 4 șlepur, în care se aflau trupe de linie și artilerie -, vaporul „Ștefan cel Mare” - cu ofițeri superiori și muzica roșiorilor -, vapoarele „Fescolet” și „Anette” - transportau infanteria și cavaleria. Convoiul s-a îndreptat spre Babadag și spre Sulina. Comunicarea s-a realizat greoi, deoarece autoritățile ruse întârziaseră cu predarea telegrafelor rămase de la turci și românii fuseseră obligați să înființeze noi birouri.

De asemenea, „Gazeta de Transilvania” anunță publicarea în „Monitorul oficial” numirile în administrație și se oprește asupra prefecților: în județul Constanța - Remus Opreanu („actualul procuror general dela curtea de apel din București”), în județul Silistra-Nouă - generalul Tob. Gherghel, fost ministru - și în județul Tulcea George M. Ghica, fost ministru.²⁹ În acest număr și în cele ce vor urma, „Gazeta de Transilvania” publică documente oficiale după care avea să se organizeze Dobrogea sub administrație românească, până la realizarea unei legi speciale.

Astfel, românii din Transilvania află despre „Regulamentul de administrațiune publică asupra organizațiunei judecătorești, competenței și procedurii autorităților judecătorești din Dobrogea”³⁰, „Regulamentul de administrațiune publică asupra organizațiunei judecătorești, competenței și procedurii autorităților judecătorești din Dobrogea”³¹, „Regulamentul

²⁸ Primirea comisiunii romane în Tulcea, nr. 93, 23 nov./5 dec. 1878, p. 3.

²⁹ Armata română în Tulcea; Trecerea în Dobrogea; Prefecții numiți pentru Dobrogea, nr. 93, 23 nov./5 dec. 1878, p. 4.

³⁰ Nr. 93, 23 nov./5 dec. 1878, pp. 3 - 4.

³¹ Nr. 94, 26 nov./8 dec. 1878, p. 3.

pentru împărțirea și organizarea administrativă a Dobrogei”³², „Regulamentul pentru stabilirea și perceperea taxelor în Dobrogea”³³

Peste 3 zile, „Gazeta de Transilvania”, prin corespondentul special al periodicului, dedică, din nou, Dobrogei numeroase articole, inclusiv prima pagină, unde prezintă realitățile constănțene dinaintea intrării autorităților române. Dar nu înainte de a relata, pe scurt, primirea deosebită de care s-au bucurat autoritățile și armata română în orașele Tulcea, Babadag, Rasova și Cernavoda.

Correspondența, trimisă pe 19 noiembrie, nu înregistrează vreo pregătire deosebită pentru primire, deși angajați civili deja erau veniți în oraș și se aștepta instalarea Comisiei de preluare a Dobrogei, ce urma să sosească din Babadag.

Ceea ce i se pare curios corespondentului este faptul că, pe 26 noiembrie/8 decembrie, rușii nu făceau nicio pregătire pentru părăsirea localității, ci chiar lucrau cu spor „*la întăriri, făcând baterii mari pentru tunuri grele*”, în scopul apărării Constanței dinspre mare. Garnizoana rusă era formată dintr-un regiment de 3 batalioane de infanterie, o companie de „*saperi*”, o baterie de câmp, una de coastă și alte detașamente, care dispuneau de o cantitate mare de material de război. Garnizoana rusă cea mai însemnată se afla la Constanța, ca și statele majore și doi generali. Rușii ocupaseră toate localurile disponibile și nu se știa încă unde urmau să fie încarteruite trupele române, dacă rușii vor ceda de bună voie clădirile ocupate și dacă guvernul român va respecta strict convenția încheiată la începutul războiului, conform căreia nu va accepta stabilirea de garnizoane rusești în același loc mai mult de 5 zile. În Tulcea și Cernavoda erau câte două companii de infanterie rusești, iar, în Măcin, Babadag, Medgidia, Mangalia și Rasova, mici detașamente și escorte ale guvernatorilor respectivi.

Coprespondentul nu pierde ocazia de a prezenta Dobrogea, o regiune frumoasă și productivă, dar neglijată, pe care guvernul român trebuie să o înzestreze cu instituții solide și cu o administrație corectă și serioasă, aceasta fiind considerată de semnatarul articolului drept o bună „*achiziție*”. Cheltuielile ce trebuiau să se facă pentru dezvoltarea agriculturii, pentru îmbunătățirea soartei locuitorilor și încurajarea comerțului se puteau acoperi prin veniturile acestei provincii, care dispune de toate resursele. Și în situația de față, locuitorii puteau să are unde și cât doreau cu 10 lei dijma. Pentru că Dobrogea nu avea îndeajunși locuitori pentru suprafața sa, guvernul român va trebui să se îngrijească repede de colonizări. Aceasta și

³² Nr. 95, 30 nov./12 dec. 1878, p. 3.

³³ Nr. 96, 3/15 dec. 1878, p. 3.

în condițiile în care multe sate au fost distruse de bulgari, iar turcii și tătarii refugiați, nu aveau unde să se mai întoarcă; casele care mai erau în picioare, fuseseră ocupate de bulgari, evrei veniți din Basarabia și Rusia, care s-au autoproclamat proprietari. Mai mult, evreii, care și-au făcut acte false, își disputau cu turcii și tătarii dreptul de proprietate în fața autorităților, care, încă, îi încurajau. Din asemenea „*soiuri de oameni*” făcea parte și mulțimea de avocați din Basarabia și din alte părți, care îi instiga pe locuitorii de etnie împotriva românilor. Fruntașii din Tulcea chiar pregăteau o petițiune colectivă către guvernul român în acest sens.

Călătorind prin Dobrogea, corespondentul „Gazetei de Transilvania” a observat cât de mult a fost neglijată Dobrogea, pe care o vedea ca un pământ fără stăpân. Se oprește asupra drumului de fier dintre Constanța, Medgidia și Cernavoda, care aparținea unei societăți engleze și care se afla într-o stare deplorabilă, atât din punct de vedere al construcției, cât și al „*mișcării*”. „*Cum se vede, această societate n-a fost pusă sub niciun control din partea guvernului turcesc*”. Vagoanele nu erau comode, gările nu erau ofertante, iar gara din Constanța semăna mai mult cu un șopron sau grajd. Nu exista plecare și sosire regulată a trenurilor, care, pline de pasageri, așteptau câte 2 ore în gară, pentru că angajații nu stau în birouri pentru a fi anunțați de plecarea trenurilor. În stațiile intermediare, trenul se oprea, fără să fie informați călătorii asupra gării și timpului de staționare, aceștia uitând că mergeau pe un drum de fier european, fapt pentru care mai și coborau „*la câte-o stațiune pentru trebuințele lor naturale*”. De asemenea, semnatarul articolului este nemulțumit și de viteza mare cu care intra trenul în gară, faptul că, odată ajunși la destinație, pasagerii trebuiau să-și caute singuri bagajele, pentru că aceasta nu intra în sarcinile angajaților, care doar încasau bani în funcție de greutatea coletului, fără eliberarea tichetului. De aceea, nu de puține ori se iscau scandaluri între pasageri. Corespondentul „Gazetei” consideră că era de dorit ca guvernul român să rezolve cât mai curând această problemă.³⁴

„Gazeta Transilvaniei” publică și telegrama trimisă de locuitorii Dobrogei domnitorului Carol, pe 18 noiembrie 1878: „*Prea înălțate Domn! Drapelul oșteanului român, încununat de flori, fâlfâie mândru între noi. L-am salutat cu iubire și devotament, și inimele noastre tresaltă de lacrimi de bucurie, căci în el vedem simbolul civilizațiunii, pe care Alteța Ta regală, marele capitan al vitezei oaste române, semeni în noua provincie regală. De astăzi înainte începe o viață nouă pentru noi. Vom privi deci cu încredere și iubire în viitoriu, uitând trecutul. Ridicăm rugi calduroase... pentru ca să binecuvânteze opera românismului dincoace de Dunăre, și*

³⁴ *Din Dobrogea*, nr. 94, 26 nov./8 dec. 1878, p. 1.

depunem la picioarele Alteței Tale regale sentimentele noastre de iubire și fidelitate. Dumnezeu se aibă în sfânta sa pază pe Alteța Ta Regală! Dumnezeu se protejeze pe duioasa Augusta noastră Suverană! Dumnezeu se țină puterea ostașului nostru! Colonia română: Mihail Petrescu, R. Dimitriu, Em. Popovici, V. Sotirescu, B. Cretioiu, M. Sotirescu, V. Nedelcu, V. Dimitrescu, G. Burgelea, T. Enake, P. Dorovici, I. Plengu. Colonia bulgară: D. Todorof, I. Ceausoul, S. Teodorof, P. Havesof, P. Teodorof, R. Gradinarof, B. Lasarof, G. Geacof. Colonia greacă: U. Karavia, Em. Ghilli, Epaminondas, U. Liciardopulos, M. Comzsos, A. Valasoglu. Colonia rusă: Dimitrie Rudriovtof, Petro Mihailoff, P. Adolfof, Dimitrie Scoalhof, V. Timofei, V. Grigoroff. Colonia musulmană: Idet Efendi, Mehmet Zari-Efendi, Usein-Efendi, Etem-Efendi, Ismail-Efendi. Colonia armeană: Adavetian, S. Garabetian, H. Parserian, Hagi Agop Parsezian, Simon Melalcon, Atikmos Raftian. Colonia israelită: Melman, Ch. Borfestei, A. Bergitan, G. Grünberg, A. Ellman, M. Zuckermann, M. Horovitz. (Urmeză încă 500 iscălituri)”

De asemenea, periodicul publică și telegrama primului delegat român de la Tulcea adresată ministrului Afacerilor Străine: „*Astăzi, Sâmbătă la 12 ore din zi, după săntirea apelor la malul Dunărei armata noastră a intrat în oraș, unde pe strada Bobaci a defilat pe dinaintea generalului Anghelescu cu steagurile împodobite de cununi de flori, oferite de către doamnele din Tulcea și cu urări entusiaste din partea populațiunei. N. Catargi.*”³⁵ De altfel, preluând din „Pressa”, „Gazeta de Transilvania” prezintă și primirea generalului Gheorghe Anghelescu și a statului său major, sosiți cu vaporul „Ștefan cel Mare”, în sunetul clopotelor tuturor bisericilor din oraș, în portul Tulcea. Vaporul a salutat cu salve de tun orașul, în uralele mulțimii entuziasmate. Generalul a fost primit la debarcader de guvernatorul rus, cu toate onorurile, și de primarul orașului cu pâine și sare, în prezența tuturor consulilor, mitropolitului bulgar și „vlădicilor” greci cu o parte din cler. Autoritățile române erau reprezentate de Comisia de primire a Dobrogei, prin președintele ei N. Catargi, și de prefectul districtului Ghica cu șefii de servicii, de elevii școlilor din Tulcea cu profesorii lor, de mai toată societatea aleasă din Tulcea. Cortegiul a pornit spre oraș și, ajuns la primul arc de triumf, generalul și guvernatorul au fost întâmpinați de clerul tuturor bisericilor din orașe și sate, îmbrăcat în veștminte de gală, cu icoanele și prapurele bisericilor. După primirea binecuvântării, generalul a fost nevoit să meargă pe jos până la biserică, din cauza mulțimii care-l aclama frenetic. Apoi, a trecut pe sub arcurile de triumf ale comunităților greacă, israelită și românească, fiind binecuvântat și

³⁵ nr. 94, 26 nov./8 dec. 1878, p. 2.

primind pâine și sare la fiecare dintre ele. Un Te-Deum a fost oficiat de egumenul Dănilă de la mănăstirea Cocoșu, iar profesorul Adrian a rostit o cuvântare, în numele populației orașului³⁶: „*Noi sperăm prin voi, să ajungem la cultură și libertate; noi sperăm prin voi, românilor, să ajungem în bunul trai și la fericire; umiliți până astăzi să ne ridicăm; ținuți în neagră ignoranță să ne luminăm; asupriți și îngenunchiați sub jugul barbariei, să începem a gusta binefacerile luminei și ale libertății. Bindecuvântată fie venirea voastră între noi și Dzeu să vă apere și să vă întărească. Trăiască A.S.R. Carol, M. S. Doamna! Trăiască România și armata ei!*” După serviciul divin, guvernatorul a fost invitat în salonul cel mare al conacului, unde a primit urările tuturor autorităților și „*corporațiunilor*”. Curând, în fața orașului, au sosit și vapoarele „*Árpád*”, „*Foscolo*”, „*România*” și 16 șleपुरi încărcate cu trupe. (Regimentul 7 Infanterie, 3 baterii de artilerie și 2 escadroane de cavalerie).³⁷

Pe 30 noiembrie 1878, periodicul transilvănean publica telegrama prefectului Tulcei adresată ministrului de Interne al României, privitoare la preluarea Dobrogei de la autoritățile ruse: „*Domnule ministru! Astăzi la 10 ore autoritatea imperială rusă a remis administrația Dobrogei în mânele autorităților române după săvârșirea serviciului divin în toate bisericile și templele. Un Te-Deum a fost celebrat înaintea palatului administrativ de starețul monastirei Cocoș, asistând fostul guvernator cu funcționarii săi, consulii puterilor străine, comisiunea delegaților guvernului român, generalul Anghelescu cu statul-major, comunitățile și corporațiunile și toată poporațiunea din oraș. În momentul înălțării sfintei Cruci s-au cetit rugăciuni, pentru ca cerul se dea mulți ani de fericire A.S.R. Carol I și A.S.R. Elisabeta Doamna. Drapelul național s-a arborat pe palatul administrativ și în mijlocul salvelor de artilerie a fost salutat prin aclamațiunile entusiaste ale poporațiunii. În acel moment d. N. Catargi, președintele comisiunii, m-a invitat a da cetire proclamațiunii Domnești, care asemenea a fost aclamată cu entusiasm. După primirea felicitărilor din partea corpului consular și a diferitelor comunități, corporații și a notabililor, am luat din mâna guvernatorului imperial rus posesiunea administrațiunei prefecturei Tulcea. Voi pune toată staruința mea a se termina în cel mai scurt timp predarea inventarului și încheierea protocoalelor, constatând regulata predare și primire a arhivelor diferitelor servigiuri. Prefect de Tulcea: G. Ghica*”.

O telegramă asemănătoare a fost trimisă și de prefectul Constanței: „*Astăzi la 10 ore cu ocazia luarei în posesiune a districtului Chiustenge a*

³⁶ Întregul discurs este publicat în nr. 98, 10/22 dec. 1878, p. 3.

³⁷ Primirea generalului Anghelescu în Tulcea, nr. 94, 26 nov./8 dec. 1878, p. 4.

avut loc la biserica grecescă un Te-Deum, la care au asistat toate autoritățile locale ruse, Ad-nii reprezentanți ai puterilor străine, notabilii orașului și un însemnat număr de cetățeni din toate clasele; în același timp, în templele diferitelor naționalități, s-au înălțat rugi către cel Atotpotente pentru prosperitatea României și pentru îndelunga, pacinică și glorioasă domnire a A.S.R. Domnului Carol I și a Ilustr. regale Doamna Elisabeta. Entusiasmul era foarte mare și bucuria se vedea pe toate fețele. Tot orașul era în picioare; stindarde tricolore, girlande de flori și diferite ornamente împodobeau casele. După terminarea serviciului divin am fost însoțit de popor în strigăte de urări entusiaste până la localul conacului, unde trebuia să procedăm la primirea autorităților. Aci comisiuni din partea diferitelor naționalități m-au însărcinat să depun la picioarele Tronului Augustului nostru Domnitor încredințarea despre devotamentul și fidelitatea noilor săi supuși, pe când chiar în salonul de recepție preoții mahomedani după ritul lor au înălțat rogări către cel Atotpotente, cerând înalta Lui protecție pentru România și guvernul ei. În fine ziua de astăzi va rămâne înscrisă pentru viitor în cartea Istoriei ca o zi de fericire pentru această nouă Românie, atât de mare era entusiasmul. Prefect de Chiustenge: R. Opranu»³⁸

În numărul următor, „Gazeta de Transilvania” preia din „Monitorul oficial” alte telegrame ale prefectilor din Dobrogea adresate ministrului de Interne: „Tulcea, 24 Nov. 1878: Aseară, întregul oraș era iluminat. Edificiile publice din fondurile primăriei. Corporațiunile diferitelor naționalități asemenea au iluminat arcurile lor de triumf. Toate casele și magazinele iluminate de particulari. Musicele infanteriei și roșiorilor au parcurs orașul cu facle, cântând retragerea. Poporațiunea, și cu această ocaziune, a arătat mult entusiasm. Aclamațiuni des repetate s-au auzit prin oraș până după mediul nopții. D. administrator de Babadag anunța, că eri 23 curinte, a primit adio dela delegații guvernului rus. S-a celebrat Te-Deum în toate templele; bandiera română a fost redicată pe toate autoritățile publice. Seara, orașul a fost iluminat. Poporațiunea liniștită.” „Chiustenge, 26 Nov. 1878: Eri 25 curinte, pe la orele 2 postmeridian, a sosit batalionul 4 de vânatori cu d. colonelu Gorjanu și d. maioru Ioanovici; autoritățile civile și mare parte a poporații au primit trupele române cu urări entusiaste. Comunitatea elenă a oferit comandantului pâinea și sarea tradițională. Un servici divin a avut loc la biserica greacă, după cari armata a defilat străbătând stradele importante până la piața principală a orașului, cu musica regimentului 4 în frunte. Entusiasmul, ca și în ziua de 23, indescritibil. Noaptea iluminația. Musica a fost lăsată la

³⁸ Luarea în posesiune a Dobrogei, nr. 95, 30 nov./12 dec. 1878, p. 1.

dispozițiunea coloniei elene, care a sărbătorit venirea armatei cu patriotismul cel mai mare. O manifestatiune imponentă a avut loc dinaintea reședinței. Am mulțumit în numele guvernului la strigătele entusiaste de «Trăiască AA.LL. RR. Domnitorul și Doamna Românilor!» Azi dimineață a sosit și o baterie de artilerie. Trupele instalate cât s-a putut mai bine.”³⁹

Imediat după instalarea autorităților române în Dobrogea, „Gazeta de Transilvania”, preluând din „Românul” – având o sursă din Tulcea -, compara deja, pertinent, traiul în orașul sub ocupație rusească și schimbările ce au avut loc în cele câteva zile. Astfel, se scrie, „înainte de sosirea românilor acolo viața era foarte efțină; îndată însă după sosirea românilor toate trebuințele vieții s-au scumpit, a ajuns și au trecut chiar prețurile bucureștene. O persoană nu poate să mănânce mai jos de 4 lei pe zi. Casele de locuit sunt foarte scumpe; pentru două odăi la mahala se cere chiria de 40 napoleoni pe an. Dealtmintrelea orașul e frumos. La 24 Novembre s-a luat în primire de la administrațiunea rusă vama de Tulcea și în aceeași zi autoritățile noastre vamale au și încasat 1300 lei. Poporațiunea din Tulcea e cam nemulțumită cu unele articule privitoare la taxele vamale, astfel de exemplu pentru zachar, spirtuoase, pielerie, sticlărie, tutun, zicând, că plătesce 20 și 30 la sută. Cu toate astea, autoritățile române nu întâmpină nici o dificultate la încasare. Asemenea sunt nemulțumiți cei din Tulcea și cu prohibițiunea sării de mare, sub cuvânt, că peșcele din Dunăre nu se poate lucra de cât cu sare de mare, de oarece altmintrele se strică. Lacurile din Dobrogea asemenea produc sare; însă nu pot procura o cantitate destul de mare, în comparațiune cu aceea a peșcelui ce se scoate din apele Dobrogei, și care e enormă. Turcii arendau pescuitul pe un preț anual de 33,000 lire otomane; iar rușii îl căutau în regie, percepend o taxa de 15 la sută din valoarea peșcelui ce se scotea. Până acum românii n-au perceput nici o taxă; însă s-a cerut ministerului instrucțiuni în privința taxelor ce trebuie să se ia asupra acestui însemnat venit al noii provincii. Astăzi se mai află în Tulcea peste 800,000 ocale sare de mare, ca deposit, pentru care nu s-a plătit vama. Autoritățile române nu știu însă, dacă trebuie s-o taxeze sau să oblige pe comercianți a o esporta, sarea de mare fiind prohibită în România. Și în această privință s-au cerut instrucțiuni dela minister.”⁴⁰

După cum se vede, românii din Transilvania, cititori ai „Gazetei de Transilvania” erau bine informați și în timp relativ scurt despre evenimentele ce se petreceau în România și, în cazul de față, în Dobrogea. Știrile sunt preluate, în marea lor majoritate, din presa românească. Dar, fapt

³⁹ Ocuparea Dobrogei, nr. 96, 3/15 dec. 1878, p. 3.

⁴⁰ Din Dobrogea, nr. 96, 3/15 dec. 1878, p. 4.

remarcabil, periodicul își trimite propriul său corespondent, care, dincolo de știri propriu-zise, face comentarii pertinente.

***WHAT DID THE ROMANIANS OF TRANSYLVANIA KNEW ABOUT
THE REUNIFICATION OF DOBRUJA AND ROMANIA THROUGH
THE TRANSYLVANIAN GAZETTE***

-abstract-

Key words: Transilvania, Dobruja, 1878, Independence War, Bulgaria

The Romanians were timely and correctly informed about the events happening in Romania, especially the return of Dobruja in November 1878. There are plenty of evidence in this regard, like the many editions of the Gazeta de Transilvania newspaper of the time. The news was adapted from the Romanian press. Remarkably, the journal sent its own correspondent that had his own comments on the matter. Numerous articles are about the Dobruja – Bessarabia exchange and the border demarcation disputes between Romania and Bulgaria. We chose to focus on the situation of Dobruja and its inhabitants, during the Ottoman and Russian occupation, on the actions of the Bulgarians and other minorities under Romanian rule. Many more editions are about the preparation of the Romanian Army to cross the Danube into Dobruja.